

Te vroeg voor conclusies

Wat is de stand van zaken bij de rijksoverheid op het gebied van kantoorinrichting? Naast de onweerstaanbare opmars van circulair inrichten, valt vooral één zaak op: alle huisvestingsbeslissingen worden tegenwoordig krachtig centraal gestuurd door middel van strakke normen. Het is belangrijk hierbij de vinger aan de pols te houden: wie heeft er baat bij: werkt het positief of negatief?

Auteur: Eric Weustink. Foto's: Kick Smeets.

Jarenlang ging elk departement over zijn eigen huisvesting. Dat moest anders volgens het Kabinet, dat zeker in de crisisjaren driftig op zoek was naar mogelijkheden om te bezuinigen op het ambtenarenapparaat. Voor een deel zijn die gevonden in de huisvestingskosten. **Sinds juli 2016 is het Vaststellingsbesluit Rijkshuisvestingsstelsel kantoren van kracht. Hierin staan normen voor werkplekken, ruimte en bezettingsgraad. Deze gelden voor alle instellingen van de rijksoverheid.** Met het uitvoeringsprogramma compacte rijksdienst heeft het Kabinet een werkpleknorm van 0,9 werkplek per fulltime equivalent (fte) vastgesteld en een ambitie uitgesproken van 0,7 werkplek per fte. Het gaat om een gemiddelde per departement in 2020. De norm geldt dus niet voor ieder individueel

gebouw. Met het ministerraadbesluit over het masterplan Den Haag is tevens besloten om bij nieuwbouw en ingrijpende renovaties een norm van 0,7 werkplekken per fte als uitgangspunt te hanteren, tenzij dit om bouwkundige redenen onmogelijk is. Tevens is het streven een bezettingsgraad te realiseren van 75 procent om de beschikbare werkplekken goed te laten benutten.

Daarbij is voor de kantooromgeving van alle departementen activiteit-gerelateerd werken en een bijhorende activiteit-gerelateerde werkomgeving het uitgangspunt voor de inrichting van de fysieke werkomgeving. Dat houdt in dat voor de belangrijkste soorten activiteiten van het kantoorwerk (bureauwerk, geconcentreerd bureauwerk, telefoneren, overleggen en

vergaderen), specifieke werkplekken beschikbaar zijn.

Hoewel de ambitie van 70 werkplekken per 100 fte's pas geldt voor 2020, is dus al wel besloten om bij nieuwbouw en ingrijpende renovaties deze norm direct als uitgangspunt te hanteren. Aldus is gebeurd bij de renovatie van het kantoorgebouw Rijnstraat 8 in Den Haag, waar zesduizend ambtenaren van de ministeries van Buitenlandse Zaken en Infrastructuur en Waterstaat werken. Direct na de ingebruikname van het gebouw, waar ook organisaties als de IND, het COA en de Dienst Terugkeer en Vertrek zijn gehuisvest, regende het klachten van de ambtenaren. Ze klaagden over te weinig werkplekken en gebrek aan privacy, omdat er grote ruimtes zijn waar iedereen alles kan horen.

“Een werkbare en prettige werkomgeving is ‘Chefsache’”

De stoelen en rugleuningen zouden te laag zijn, hetgeen resulteerde in rugklachten, en er hing een slechte sfeer in het kantoorgebouw. De eerste ervaring met de toepassing van de nieuwe normen is in dit geval ronduit slecht.

Het Center for People and Buildings (CfPB) uit Delft werd ingeschakeld om de zaak te onderzoeken. Hun onderzoek leverde een rapport op met maar liefst 42 aanbevelingen, keurig gecategoriseerd op Facilitaire

dienstverlening, Organisatie, gedrag en communicatie en Gebouw, om de situatie te verbeteren. “42 Aanbevelingen is aan de hoge kant, als je dat aantal vergelijkt met vergelijkbare onderzoeken van ons”, zegt CfPB-directeur Wim Pullen. “Er mankeerde behoorlijk wat aan Rijnstraat 8.”

Toch gaat het volgens hem niet aan om op basis van dit ene onderzoek te zeggen dat de centrale normering niet werkt, of dat de gestelde normen

Rijnstraat 8 kreeg onlangs een architectuurprijs. Tegelijkertijd zijn gebruikers veelal verre van tevreden.

niet deugen. “Dat is ook niet wat we constateren.”

Onderzoek zal moeten uitwijzen wat exact de oorzaak is geweest van alle tekortkomingen – “en de betrokken partijen zullen daar best al over gesproken hebben” – maar het CfPB ziet wel een samenspel van factoren. Zo zijn er veel partijen bij de renovatie betrokken geweest en was er sprake van een PPS-project, een publiek-private samenwerking. Er was niet altijd een even grote inbreng van de eindgebruikers. “Daarin heeft men best wel steekjes laten vallen”, aldus Pullen. “We weten bijvoorbeeld niet of de zitjes waarop de mensen niet prettig zitten vooraf zijn getest. De fietsenstalling voor de circa zesduizend mensen die in het gebouw werken is ook wel heel krap

berekend. De keuze voor zwarte en witte kleuren is natuurlijk de vrijheid geweest van de architect, maar je kunt je afvragen of het voor medewerkers prettig is om een donkere, zeg maar zwarte, lifthal te betreden.”

De CfPB-directeur wijst ook op de extreem hoge gemiddelde bezetting. “Het streven was 75 procent, maar ons onderzoek liet uitschieters zien van 90 tot 95 procent. Ja, als je wat later op de dag binnenkomt, dan moet je op zoek moet naar een werkplek die bij jouw activiteit van dat moment past. Op die zoektocht zie je dan ook dat er veel plekken gevuld zijn met spullen, niet met mensen. Je collega’s houden dus werkplekken bezet. In de Rijnstraat 8 beloopt dit 23 procent van de bureauwerkplekken. En dat is veel!”

Het kleurgebruik in Rijnstraat 8 – uiting van de esthetische vrijheid van de architect – is niet bij iedereen populair.

Een aantal tekortkomingen waarop de aanbevelingen betrekking hebben, was volgens Pullen zeker te voorkomen geweest. “Over een aantal zaken is onvoldoende nagedacht, of er was te beperkte kennis aanwezig om oplossingen te genereren. Misschien waren wel 25 van onze 42 aanbevelingen te voorkomen geweest. Dat is makkelijk achteraf. Het kunnen natuurlijk ook kinderziekten zijn. Bedenk dat ons onderzoek 6 maanden na de ingebruikname plaatsvond. Je zou dit onderzoek eigenlijk over een jaar, 3 jaar, 5 jaar nog eens moeten doen.”

Naast alle aanbevelingen had het CfPB ook een algemeen advies: benoem de opvolging van het onderzoek tot ‘Chefsache’. Volgens Pullen is dat heel belangrijk: “De bazen moeten zich met dit soort dingen bezighouden. Doen ze dat niet, dan voelen medewerkers zich vrij om door te gaan met mopperen over het gebouw.” Bazen kunnen invloed uitoefenen op veel factoren die bepalend zijn voor een werkbaar en prettige werkomgeving. “Het gaat daarbij om verschillende zaken, waarbij je vaak creatief moet zijn bij het oplossen van de vraag: hoe gaan we om met schaarse huisvesting?”

Het is bijvoorbeeld bekend dat het op kantoor op dinsdag en donderdag megadruk is en dat je op woensdag en vrijdag een kanon kunt afschieten. Dat kun je bespreekbaar maken en er oplossingen voor bedenken. Maar dat moet je dan wel doen.”

Pullen vraagt zich af of het verbeteren van de situatie bij Rijnstraat 8

daadwerkelijk Chefsache is. De signalen die hij krijgt, wijzen op het tegendeel. De roep richting minister Ollongren van Binnenlandse Zaken – die over de huisvesting gaat – om een verruiming van de werkpleknorm wordt al gehoord. “Te gemakkelijk”, in de ogen van Pullen. “Er zijn genoeg voorbeelden waar een strakke werkpleknorm in combinatie met een activiteiten-gerelateerde omgeving werkt. Er wordt al sinds de jaren ‘90 onderzoek naar gedaan hoe je daar een succes van kunt maken en daar is heel wat uit te leren voor de praktijk.”

Hij heeft ook nog wel een gouden tip voor een succesvolle (her)inrichting of verbouwing met strakke normen: “Zorg dat je aan het begin de doelstellingen niet alleen in mooie retoriek, maar juist in expliciete termen vevat. Zeg dus niet dat er meer samenwerking moet komen, maar benoem concrete samenwerkingsprojecten. Wees duidelijk wat je ermee bedoelt en wat je er van verwacht. En houd deze doelstellingen tijdens het proces scherp in de gaten. Wat je investeert in het scherp houden van de doelen, verdient je terug op het moment van de ingebruikname.”

www.cfpb.nl

Interior Green Developer

De economie draait weer op volle toeren. Groen heeft veel aandacht. Iedereen blij? Zeker, maar er zijn ook zorgen. Interieurbeplanters schreeuwen om personeel. De concurrentie rondom gemotiveerde medewerkers is moordend. Daar hebben we als sector nog wel iets te doen. Laten we eerlijk zijn, ‘servicemedewerker interieurbeplanting’ klinkt nu niet direct als het meest sexy beroep. En toch kan het dat wél zijn. De cao voor Interieurbeplanting blijkt bijvoorbeeld op een hoger niveau te liggen dan in de zorg. En maatschappelijke relevantie is er zeker ook. Als medewerker zorg je er niet alleen voor dat het groen er netjes bij staat, maar zorg je vooral ook voor frisse lucht, draag je zorg voor de gezondheid van het personeel, draag je bij aan geluk. Hierdoor komen de mensen beter tot hun recht, zijn ze productiever, et cetera. Het is cruciaal dat het groen dan goed groeit, er vitaal bij staat. En dat vraagt vakmanschap. Als je daar een bijdrage aan mag leveren, heb je een verantwoordelijke, maatschappelijk zekere en relevante baan. En als je dan ook nog een auto van de zaak hebt waarmee je zelfstandig de klanten langs gaat, dan heb je een goed verhaal bij je vrienden. Maar dan moeten we ons als sector wel anders profileren. En daar ligt nog wel een uitdaging. Bij het Wellantcollege in Houten is men vorig jaar gestart met de opleiding Urban Green Development. Het blijkt een populaire opleiding, die met name ook jongeren uit de stad aantrekt. Dat inspireerde mij om van servicemedewerker interieurbeplanting een ‘Interior Green Developer’ te maken! Klinkt toch anders als ik hier met mijn pubers over praat!

Marc Custers

*De auteur is verbonden aan
branchevereniging VHG / Into
Green*